

Nr 139

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående underskott å statens järnvägars fond för budgetåret 1960/61 jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 156 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 22 april 1960, föreslagit riksdagen att för statens järnvägars fond å riksstaten för budgetåret 1960/61 upptaga ett underskott om 70 000 000 kr.

Järnvägsstyrelsen har i skrivelse den 22 april 1960 framlagt en beräkning av det underskott, som till följd av överenskommelsen den 13 april 1960 angående statstjänstemännens löner väntas uppkomma för statens järnvägar under budgetåret 1960/61 (s. 1 och 2).

Departementschefen har anfört följande.

Av statsmakterna har såsom ekonomisk målsättning för statens järnvägars verksamhet fastställts full realekonomisk kostnadstäckning, innebärande avskrivningar efter nupriser, och därutöver förräntning av det bokförda statskapitalet. För att statsbaneföretaget i viss utsträckning skall bli kompenserat för förluster till följd av trafik på trafiksvaga bandelar, har företaget sedan budgetåret 1958/59 erhållit driftbidrag av statsmedel. Bidragsgivningen har betraktats som provisorisk i avbidan på statsmakternas ställningstagande till 1953 års trafikutrednings kommande betänkande. För budgetåret 1960/61 har bidragsanslaget uppförts med 80 mkr.

I samband med att statsmakterna första gången beviljade driftbidrag (prop. 1958: A 77 och prop. B 1, bil. 8; SU B 6; rskr B 74) uttalades, att ej heller med bidragsgivningen någon betryggande marginal mellan intäkter och kostnader kunde förväntas uppkomma. Man borde därför räkna med att även mycket små variationer i intäkts- och kostnadsnivån skulle medföra risk för underskott i rörelsen och att till följd därav fulla avskrivningar enligt nupriser icke skulle kunna verkställas. För att ernå en rättvisande resultatredovisning för statsbaneföretaget måste dock principen om fulla avskrivningar enligt nupriser upprätthållas. I enlighet härmed förordades, att för det fall att ett underskott något år skulle uppstå ett anslag för täckning därav finge — i likhet med vad som skett för budgetåret 1957/58 — anvisas på driftbudgeten.

Den nyligen ingångna överenskommelsen angående statstjänstemännens löner väntas medföra en ökning av statens järnvägars utgifter för drift och underhåll med 68 mkr under budgetåret 1960/61. Härutöver uppkommer en betydande utgiftsökning för höjda löner till kollektivavtalsanställd och annan icke löneplansanställd personal. Här avsedda utgiftsökningar beräknas medföra en väsentlig försämring av statens järnvägars driftresultat för

1† Bihang till riksdagens protokoll 1960. 6 saml. Nr 138—142

budgetåret 1960/61, vilken i nuvarande läge på transportmarknaden icke torde kunna uppvägas genom en generell höjning av taxenivån. Enligt järnvägsstyrelsens beräkningar skulle sålunda, under i övrigt samma förutsättningar som angivits i styrelsens skrivelse till riksräkenskapsverket den 18 mars 1960 och med beaktande av vissa från marknadssynpunkt möjliga, speciella taxejusteringar, för nästa budgetår uppkomma ett underskott av storleksordningen 70 mkr.

Då de förut angivna, av riksdagen godkända riktlinjerna för täckning av eventuella driftunderskott för statens järnvägar bör följas, föreslår jag, att för ändamålet ett belopp av 70 mkr anvisas å driftbudgeten för budgetåret 1960/61. Anslaget bör därvid i överensstämmelse med det förfarings sätt, som tillämpades för anvisandet av anslaget för täckning av statens järnvägars underskott i tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, upp- tas under rubriken Utgifter för statens kapitalfonder.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft *dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 681) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 842), *dels* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 689) och den andra inom andra kam- maren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 850), i vilka samtliga hemställts att riksdagen måtte besluta att upptaga underskottet å statens järnvägars fond å riksstaten för budgetåret 1960/61 med ett belopp av 50 000 000 kr.

Beträffande motiveringen för motionärernas förevarande yrkande får utskottet hänvisa till motionerna II: 842 och II: 850.

Utskottet. Marginalen mellan inkomster och utgifter för statens järnvägar har under de senaste åren, även sedan driftbidragsanslag anvisats, varit mycket knapp. Till följd av de nu överenskomna lönehöjningarna för stats- tjänstemännen för åren 1960 och 1961 m. m. förutses ett underskott å järn- vägsrörelsen under nästa budgetår av 70 mkr, vilket enligt Kungl. Maj:ts förslag bör täckas genom upptagande av ett särskilt anslag å riksstaten.

I de båda likalydande motionerna I: 681 och II: 842 har yrkats, att täck- ningsanslaget måtte upptagas med 50 mkr. Yrkandet, som är en följd av en i de båda likalydande motionerna I: 678 och II: 839 anförd argumentering, syftar närmast till att statens järnvägar skulle nedbringa underskottet ge- nom ytterligare rationalisering.

Yrkandet i de båda likalydande motionerna I: 689 och II: 850 motiveras främst av en annan bedömning av fraktkonjunkturen än den Kungl. Maj:ts förslag bygger på. Dessutom utgår motionärerna från en för järnvägsföre- taget något gynnsammare kostnadsutveckling.

Utskottet, som givetvis förutsätter, att statens järnvägar kommer att be- akta alla möjligheter att nedbringa driftunderskottet, har inte funnit skäl att frångå Kungl. Maj:ts förslag i fråga om beräkningen av anslaget för täckning härav. Utskottet förordar således avslag å motionerna I: 681 och II: 842 samt I: 689 och II: 850.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 681 och II: 842 samt I: 689 och II: 850, för *Statens järnvägars fond å riksstaten för budgetåret 1960/61* upptaga ett underskott om 70 000 000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 138.

Reservation

av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Anders Johansson, Edström, Källqvist, Virgin, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Staxäng, Svensson* i Stenkyrka, *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén, Hansson* i Skegrie och *Nihlfors*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka yrkandena i motionerna I: 681 och II: 842 samt I: 689 och II: 850 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 4, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »och II: 850», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har vid sin prövning av de på järnvägsföretagets driftresultat inverkan omständigheterna funnit sannolikt, att statens järnvägars underskott kan begränsas till 50 mkr för budgetåret 1960/61. Utskottet förordar därför, att ett anslag å nämnda belopp för täckning av underskott uppföres å riksstaten för nästa budgetår. Utskottets förevarande ställningstagande innebär således bifall till yrkandena i motionerna I: 681 och II: 842 samt I: 689 och II: 850.»

dels ock att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 681 och II: 842 samt I: 689 och II: 850, för *Statens järnvägars fond å riksstaten för budgetåret 1960/61* upptaga ett underskott om 50 000 000 kronor.»

Särskilt yttrande

av herrar *Virgin, Skoglund* i Doverstorp, *Stazäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka anförde:

»I samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts äskande i årets statsverksproposition, VI huvudtiteln, av anslag till Driftbidrag till statens järnvägar yrkades i motionerna I: 356 och II: 448 en sänkning av anslaget med 30 mkr.

Hade detta yrkande vunnit riksdagens bifall, skulle vi nu kunnat stödja Kungl. Maj:ts hemställan om ytterligare 70 mkr för täckande av väntade ökade driftunderskott. Då emellertid riksdagen avvisade yrkandet i förenämnda motioner om sänkning av driftbidraget och då nu ifrågavarande anslag avser att täcka samma slag av kostnader som driftbidraget, har vi av dessa skäl anslutit oss till den vid utlåtandet fogade reservationen.»